

- Weizsaker, E., Wykman, A. (2019). *Come on! Capitalism, shortsightedness, population and the destruction of the planet. Report of the Roman Club*. Kyiv: Summit Book.
- Yastrebov, K. L., & Tsybikov, D. N. (2011). Features of innovative development and innovative culture. *IRGTU Gazette*, 7 (54), 161-164.
- Yevtodiuk, A. V. (2002). *Synergetic principles of educational systems modeling* (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv.
- Ziazyun, I. A. (2005). The philosophy of pedagogical quality in the system of continuous education. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, 25, 13-18.

КОЗЛОВ Д.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ: СУЧАСНИЙ ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Статтю присвячено визначенню сутності процесу розвитку інноваційної культури особистості. Вивчено феномен інноваційної культури майбутнього керівника закладу освіти. У дослідженні розглянуто місце інноваційної культури майбутнього керівника закладу освіти в системі складових інноваційної особистості. Приділено увагу розкриттю діалектичного та синергетичного розуміння інноваційної культури особистості. Характеризовано інноваційну культуру особистості у контексті парадигми сталого розвитку людства. Зазначено, що освітня система будь-якої країни становить національний фундамент інноваційного розвитку суспільства. Лише високий рівень освіти забезпечує значні темпи інноваційного прогресу. Про що свідчить стрімкий розвиток країн з розвиненими освітніми системами, які здійснили значний інноваційний прорив саме завдяки потужному поступу у застосуванні новітніх освітніх технологій та принципів. Наголошено на розвитку інноваційної культури особистості у контексті національного філософсько-педагогічного дискурсу.

Ключові слова: розвиток; сталий розвиток; інновація; інноваційна культура особистості; діалектичні та синергетичні засади розвитку інноваційної культури особистості

Стаття надійшла до редакції 19.11.2019 р.

УДК 811.161.2+821.161.2]:378.09:004
DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.24.194847>

НАТАЛІЯ КОНОНЕЦ

ORCID ID 0000-0002-4384-1198

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,

ОКСАНА ЛИТВИНОВА

ORCID ID 0000-0002-3935-029X

ТЕТЯНА МАРЮХНІЧ

ORCID ID 0000-0001-5891-2844

Коледж управління, економіки і права Полтавської державної аграрної академії

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У статті презентовано результати досвіду створення освітніх сайтів та дистанційних курсів для реалізації ресурсно-орієнтованого навчання, яке тлумачиться як цілісний динамічний процес організації і стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів із оволодіння навичками активного перетворення інформаційного середовища, засвоєння студентами знань із дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» з урахуванням інформаційних потреб обраної освітньої програми, який передбачає оптимальне використання тріадою «студент-викладач-бібліотекар» інформаційних ресурсів. Визначено основні напрями реалізації ресурсно-орієнтованого навчання при вивченні української мови та літератури.

Ключові слова: ресурсно-орієнтоване навчання; процес навчання; концепція; електронний освітній ресурс; дистанційний курс

Постановка проблеми. Сучасним напрямом розвитку вищої та фахової передвищої освіти в Україні є докорінне оновлення її змісту відповідно до вимог чинних стандартів, освітніх програм, орієнтованих на підвищення якості підготовки фахівців, які повинні мати фундаментальні професійні знання, вміння здобувати їх самостійно і бути конкурентноспроможними на вітчизняному ринку праці. Такі важливі нормативні документи, як Закон України

«Про вищу освіту» (2014 р.) та Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.) важливого значення надають державній – українській – мові як мові освітнього процесу в закладах вищої та фахової передвищої освіти. Це актуалізує пошуки нових підходів, концепцій, зразків перспективної практики підготовки студентів з таких дисциплін, як «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням». Вирішенню завдань підвищення якості навчання цих дисциплін сприятиме запровадження концепції ресурсно-орієнтованого навчання (Кононець, 2018).

Аналіз останніх досліджень. Питання запровадження концепції ресурсно-орієнтованого навчання (РОН) ґрунтовно досліджують вітчизняні (М. Ануфрієв, О. Бандурка, М. Гриньова, М. Макарова, В. Сідоров, О. Солошенко, О. Ярмиш та ін.) та зарубіжні учені (М. Батлер, М. Белл, К. Богнер, М. Ганафін, Д. Гіл, К. Грінхау, С. Декстер, Л. Кемпбелл, А. Палівала, Ж. Сміт-Отард, С. Хаджерут, Ш. Н. Чан та ін.), які вбачають у такій організації процесу навчання перспективу розширення освітніх можливостей для студентів та викладачів за умови повномасштабного переходу закладів освіти до РОН. Утім проблема реалізації ресурсно-орієнтованого навчання при вивченні української мови та літератури не набула системного висвітлення у науково-педагогічній літературі. Водночас, як зазначає О. Солошенко, гуманітарні дисципліни мають потужний інформативний потенціал при використанні РОН для результативної організації самостійної роботи студентів (Солошенко, 2018).

Мета статті – схарактеризувати основні напрями реалізації РОН при вивченні української мови та літератури.

Основний виклад матеріалу. У контексті нашого дослідження РОН розглядаємо як цілісний динамічний процес організації і стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів із оволодіння навичками активного перетворення інформаційного середовища, засвоєння студентами знань із дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» з урахуванням інформаційних потреб обраної освітньої програми, який передбачає оптимальне використання триадою «студент-викладач-бібліотекар» інформаційних ресурсів.

Згідно концепції РОН у вищій школі (2018 р.), процес навчання дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» розглядаємо як сукупність послідовних і взаємопов'язаних дій викладача та студентів, спрямованих на: свідоме і міцне засвоєння системи ЗУН (окреслених у програмі дисципліни); формування вмінь застосовувати їх в житті, розвиток самостійного мислення, самостійної пізнавальної діяльності та інших здібностей студентів; окрім оволодіння мовленнєвою та професійно-мовленнєвими компетентностями, оволодіння ще й елементами культури розумової праці та інформаційної культури; формування основ світогляду і світосприйняття інформаційного та комунікативного простору. Відтак, процес РОН дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» тлумачиться як партнерство викладача та студентів, під час якого здійснюється стимулювання та організація активної самостійної пізнавальної діяльності студентів з метою засвоєння системи наукових ЗУН, окреслених у змісті навчання кожної конкретної дисципліни. Процес РОН спрямований на такі основні завдання: формування у студентів умінь формулювати мету навчальної діяльності, моделювати й проектувати власну навчальну діяльність; розвиток прагнення домагатися реалізації мети; формування умінь оцінювати та аналізувати результати навчальної діяльності; оволодіння раціональними прийомами роботи з навчальними матеріалами, інформаційними ресурсами; формування умінь шукати інформацію та якісно обробляти її; розвиток плідної співпраці триади «студент-викладач-бібліотекар» як інноваційної форми взаємодії, за якої викладач допомагає студентові навчатися самостійно, а бібліотекар допомагає у пошуку, підборі різних інформаційних ресурсів (фонди бібліотек навчальних закладів та електронних бібліотек, репозитаріїв тощо).

Реалізація завдань розглядається у контексті початкового пошуку оптимальних шляхів і засад підвищення якості навчання дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» в означених координатах з наміром подальших досліджень вагомих чинників підвищення ефективності викладання мовних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти в Україні на основі компетентнісного підходу. Тож однією з умов підвищення якості мовної освіти за сучасних умов функціонування закладів фахової передвищої освіти ми вбачаємо саме РОН.

Суть РОН дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» полягає у наданні студентові ролі дослідника інформаційного середовища (explorer), викладачеві – ролі тьютора (tutor) та забезпеченні свободи вибору інформаційних ресурсів для: ефективного засвоєння студентами знань, набуття умінь і навичок, окреслених у змісті кожної дисципліни; підвищення якості навчання дисциплін (якісного показника та абсолютної успішності); саморегуляції навчальної діяльності (сформованості у студентів умінь бачити кінцеву мету діяльності, самостійно знаходити шляхи її досягнення і домагатися її здійснення). Допоміжну роль у процесі РОН дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» відведено бібліотекарям, яких доцільно залучити на допомогу студентам у процесі пошуку інформації при роботі з як з друкованими, так і з електронними ресурсами (Гриньова, 2008; Кононець, 2016).

Одним із напрямів реалізації РОН при вивченні української мови та літератури є *розробка освітніх сайтів викладачів та їхнє подальше запровадження у процес навчання*. Освітній сайт викладача є, по суті, комплексом навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених у середовищі Всесвітньої павутини для організації освітнього процесу на основі сучасних сервісів мережі. Основними складниками сайту є комплекс електронних навчально-методичних матеріалів і система освітніх послуг, доступних будь-якому студентові з Інтернету (Кононець, & Гриньова, 2018; Кононець, Литвинова, 2019).

Провівши серію майстер-класів та тренінгів для викладачів Коледжу управління, економіки і права Полтавської державної аграрної академії «Використання Інтернет-ресурсів», «Застосування соціальних мереж у навчальній діяльності студентів», «Розробка дистанційних курсів», «Як створити електронних освітній ресурс», «Сучасні підходи до створення навчально-методичного комплексу дисципліни», «Персональний сайт викладача» (тренер д. пед. н. Н. Кононець), ми зафіксували такі результати.

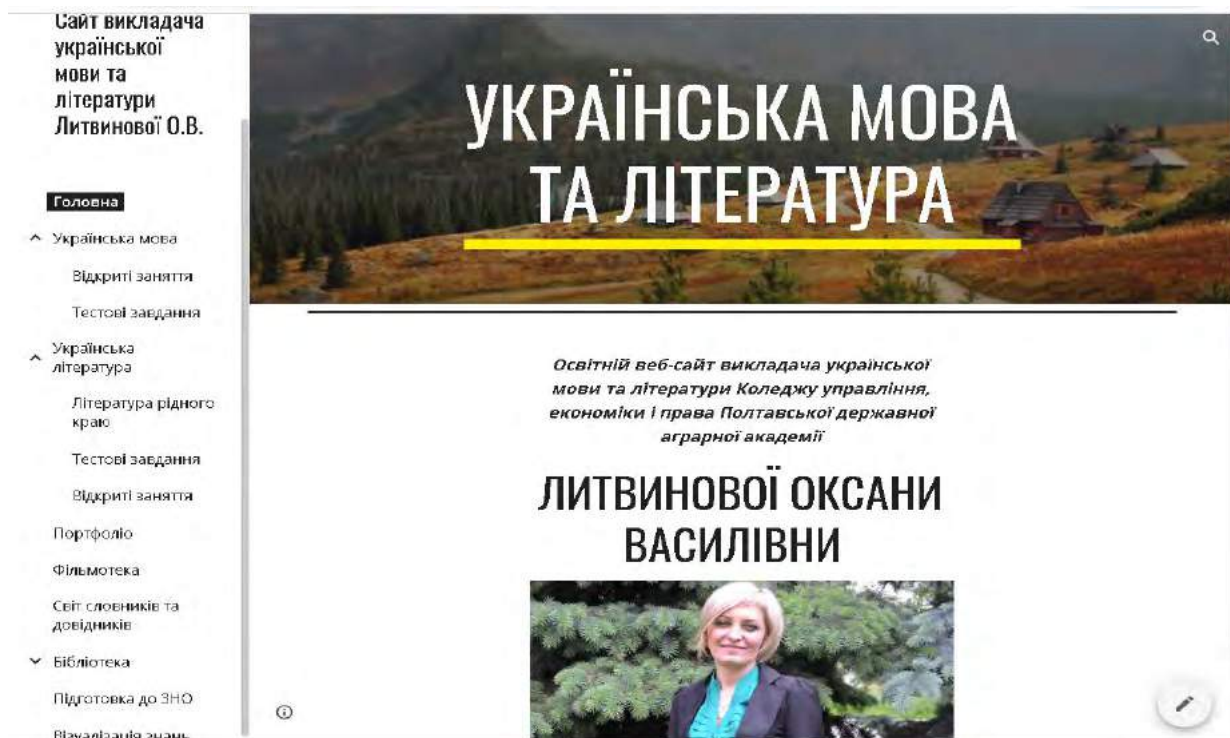

Рис. 1. Головна сторінка освітнього сайту «Українська мова та література»

Усі викладачі коледжу мають дистанційні курси з дисциплін, які закріплені до педагогічного навантаження, та активно їх використовують як доповнення до традиційних форм організації навчання у коледжі (самостійна робота, тестовий контроль он-лайн, домашні завдання, робота зі студентами, які навчаються за індивідуальним графіком). Доступ до цих курсів здійснюється з офіційного сайту коледжу <http://acup.poltava.ua/> (сторінка «Студенту» – «Дистанційні курси»).

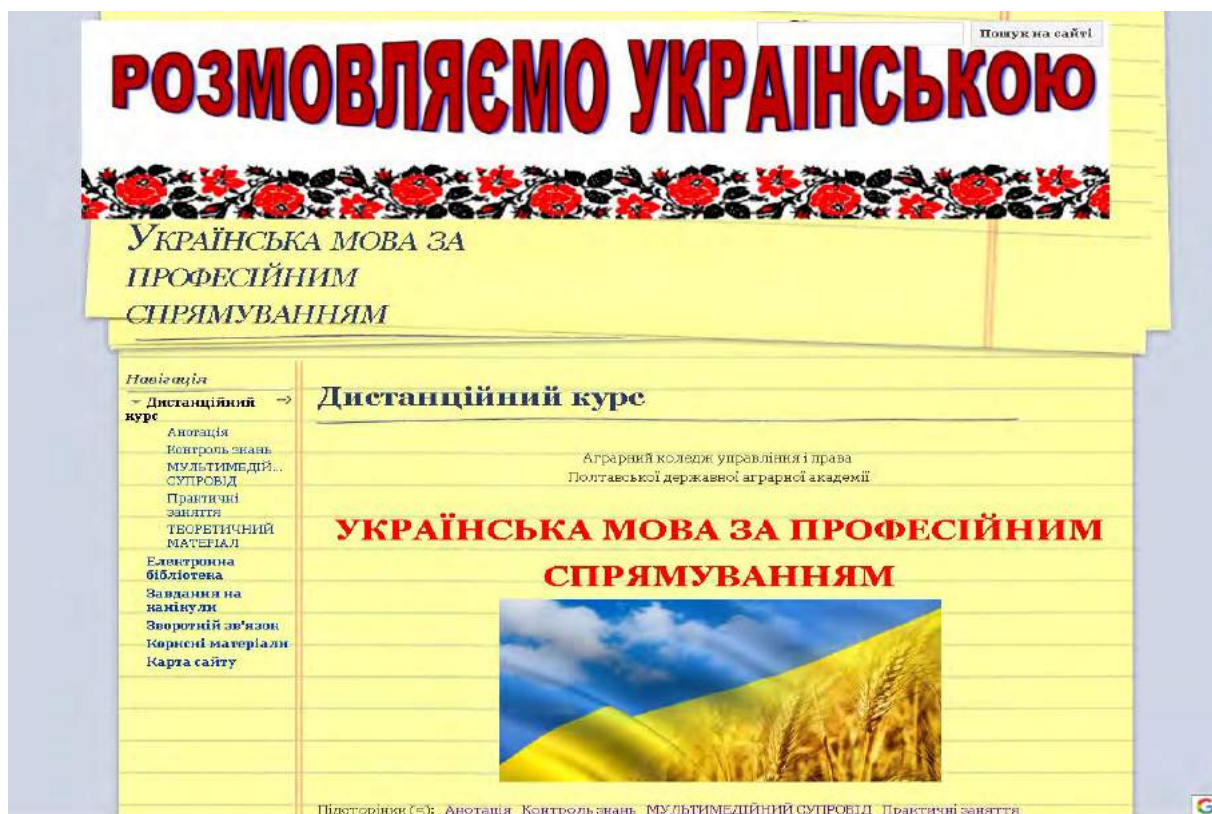

Рис. 2. Головна сторінка дистанційного курсу «Українська мова за професійним спрямуванням»

Для вивчення дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» викладачем О. Литвиною створено освітній сайт «Українська мова та література» (рис. 1), а викладачем Т. Марюхніч – дистанційний курс «Українська мова за професійним спрямуванням» (рис. 2).

Аналізуючи структуру освітніх сайтів, доходимо висновку, що їхній дидактичний інструментарій охоплює усі необхідні складники для підвищення якості навчання студентів та організації їхньої самостійної роботи: теоретичний матеріал, мультимедійний супровід до лекцій, практичні вправи, різні форми контролю знань, бібліотека, фільмотека, візуалізація знань, організація ефективного зворотнього зв'язку зі студентами тощо.

Інший напрям реалізації РОН при вивченні української мови та літератури – *дидактична контамінація та інтенсифікація самостійної пізнавальної діяльності студентів під час навчання на основі використання інформаційних ресурсів*. Відтак, використовуючи розроблені викладачами електронні освітні ресурси (освітній сайт «Українська мова та література», дистанційний курс «Українська мова за професійним спрямуванням»), студенти зорієнтовані на самостійний пошук інформації у середовищі сайту. У цьому контексті потрібно наголосити, що на головній сторінці розроблених сайтів зліва розміщено навігаційну панель, яка дає змогу переходити до різних сторінок сайту. Зазначимо, що не всі сторінки сайту відображаються на цій панелі. Для перегляду усіх сторінок веб-сайту потрібно відкрити «Карту сайту». Саме ця карта відкриває доступ до усіх тем, необхідних для вивчення дисциплін, а також до актуальної інформації, яку доцільно використовувати у процесі вивчення дисциплін. Загалом, такі сайти, розроблені на платформі Google Sites, є відкритими дидактичними ресурсами з можливістю мобільного поповнення та оновлення з будь-якої точки світу, спільного редагування кількома викладачами, закритим чи відкритим для всіх доступом, з можливістю розміщення файлів різних видів, організацією інтерактиву тощо. Безумовно, створені сайти поєднують у собі усі сучасні принципи створення дистанційних курсів і є прикладом сучасних електронних дидактичних ресурсів для вивчення дисциплін, які викладаються у вітчизняних коледжах у межах реалізації широкого спектру освітніх програм.

Наповнення сайтів та дистанційних курсів навчальним контентом (тексти, фото, графіка, відео) якраз і дозволяє здійснити дидактичну контамінацію та інтенсифікацію самостійної пізнавальної діяльності студентів під час навчання, оскільки можна розмістити різні завдання, які стимулюватимуть пошук та здобування знань, гіперпосилання, які уможливають перехід до корисних інформаційних ресурсів (література рідного краю, портфоліо, світ словників та довідників, фільмотека, бібліотека, матеріали для підготовки до ЗНО, візуалізація знань – таблиці, схеми, рисунки, презентації тощо), методи індивідуальної та групової роботи в режимі онлайн, віртуальні консультації тощо. Звідси випливає ще один напрям реалізації РОН при вивченні української мови та літератури – *інформативна насиченість електронних освітніх ресурсів для активізації самостійної пізнавальної діяльності студентів*.

Резюмуючи, зазначимо, що реалізація РОН при вивченні української мови та літератури шляхом розробки та упровадження освітніх сайтів та дистанційних курсів є одним із перших кроків до *smart-освіти* (Smart – самокерований; мотивований; адаптивний; ресурсозбагачений; технологічний) у вітчизняних коледжах, яка витлумачується як система інноваційних технологічних рішень, що спрямована на об'єднання зусиль коледжів, закладів вищої освіти і викладацького складу для здійснення спільної освітньої діяльності в мережі Інтернет на базі загальних стандартів, домовленостей та сучасних освітніх технологій (спільне створення контенту, тобто спільний навчальний процес) (Сичова, 2014). Насамперед, smart-освіта номінується як створення гнучкого та відкритого середовища навчання: використання гаджетів, дистанційних технологій, відкритих освітніх ресурсів, сучасних систем управління ними тощо.

Висновки. Таким чином, потрактовуючи РОН як цілісний динамічний процес організації і стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів із оволодіння навичками активного перетворення інформаційного середовища, засвоєння студентами знань із дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Українська мова за професійним спрямуванням» з урахуванням інформаційних потреб обраної освітньої програми, який передбачає оптимальне використання тріадою «студент-викладач-бібліотекар» інформаційних ресурсів, визначено основні напрями реалізації РОН при вивченні української мови та літератури: 1) розробка освітніх сайтів викладачів та їхнє подальше упровадження у процес навчання; 2) дидактична контамінація та інтенсифікація самостійної пізнавальної діяльності студентів під час навчання на основі використання інформаційних ресурсів; 3) інформативна насиченість електронних освітніх ресурсів для активізації самостійної пізнавальної діяльності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розширенні напрямів реалізації концепції РОН студентів у вищій школі.

Список використаних джерел

- Гриньова, М. В. (2008). Саморегуляція: навч.-метод. посіб. Полтава.
- Кононець, Н. В., & Гриньова, М. В. (2018). Засоби створення електронного посібника для ресурсно-орієнтованого навчання. В кн. О. М. Топузов (Ред.), *Проблеми сучасного підручника*: зб. наук. праць. (Вип. 20. С. 166-179). Київ: Педагогічна думка.
- Кононець, Н. В. (2018). Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі. *Витоки педагогічної майстерності*, 22, 103-107.
- Кононець Н. В. (2016). Дидактичні основи ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу студентів аграрних коледжів. (Дис. д-ра пед. наук). Полтава.
- Литвинова, О. В. (2019). Освітній веб-сайт викладача «Українська мова та література» як засіб реалізації ресурсно-орієнтованого навчання в сучасному коледжі. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-*

конференції “Ресурсноорієнтоване навчання в “3D”: доступність, діалог, динаміка” (С. 55-63). Полтава: КУЕП ПДАА.

- Сичова, Н. (2014). Smart-education – перспективний шлях розвитку вищої освіти в Україні. *Smart-освіта: ресурси та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-метод. конф.* (С. 98-99). Київ: КНТЕУ.
- Солошенко, О. (2018). Використання методик ресурсно-орієнтованого навчання при викладанні дисциплін гуманітарного циклу: теоретичний аспект. *Новий Колегіум*, 3, 62-67.

References

- Hrynova, M. V. (2008). *Samorehuliatyia [Self-regulation]: navch.-metod. posib.* Poltava [in Ukrainian].
- Kononets, N. V., & Hrynova, M. V. (2018). Zasluby stvorennia elektronnoho posibnyka dlia resursno-orientovanoho navchannia [Means of creating an e-guide for resource-based learning]. In O. M. Topuzov (Ed.), *Problemy suchasnoho pidruchnyka [Problems of the modern textbook]: zb. nauk. prats.* (Is. 20, pp. 166-179). Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
- Kononets, N. V. (2018). Kontseptsiiia resursno-orientovanoho navchannia u vyshchii shkoli [The concept of resource-oriented learning in higher education]. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skill]*, 22, 103-107 [in Ukrainian].
- Kononets N. V. (2016). *Dydaktychni osnovy resursno-orientovanoho navchannia dystsyplin komp'uternoho tsykladu studentiv ahrarnykh koledzhiv [Didactic Basics of Resource-Oriented Computer Cycle Students in Agricultural Colleges].* (Diss.). Poltava [in Ukrainian].
- Lytvynova, O. V. (2019). Osvitnii veb-sait vykladacha «Ukrainska mova ta literatura» yak zasib realizatsii resursno-orientovanoho navchannia v suchasnomu koledzhi [Educational website of the teacher "Ukrainian language and literature" as a means of realization of resource-oriented learning in the modern college]. *Materialy III Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi Internet-konferentsii “Resursnoorіentovane navchannia v “3D”: dostupnist, dialoh, dynamika” [Materials of the Third All-Ukrainian Scientific-Practical Internet Conference “Resource-oriented Learning in 3D”: Accessibility, Dialogue, Dynamics ”]* (pp. 55-63). Poltava: KUEP PDAA [in Ukrainian].
- Soloshenko, O. (2018). Vykorystannia metodyky resursno-orientovanoho navchannia pry vykladanni dystsyplin humanitarnoho tsykladu: teoretychnyi aspekt [Use of Resource-Oriented Teaching Methods in Humanities Cycle Teaching: Theoretical Aspect]. *Novyi Kolehium [New Collegium]*, 3, 62-67 [in Ukrainian].
- Sychova, N. (2014). Smart-education – perspektyvnyi shliakh rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini [Smart-education is a promising way of higher education development in Ukraine]. *Smart-osvita: resursy ta perspektyvy [Smart education: resources and perspectives]: materialy Mizhnar. nauk.-metod. конф.* (pp. 98-99). Kyiv: KNTEU [in Ukrainian].

KONONETS N.

University of Ukoopspilks "Poltava University of Economics and Trade", Ukraine

LITVINOVA O., MARIUKHYCH T.

College of Management, Economics and Law of Poltava State Agrarian Academy, Ukraine

IMPLEMENTATION OF RESOURCE-BASED LEARNING IN UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE

The article presents the results of the experience of creating educational sites and distance courses for the implementation of resource-based learning. Resource-based learning is a holistic dynamic process of organizing and stimulating students' independent cognitive activity in mastering the skills of active transformation of the information environment, mastering students' knowledge in the disciplines "Ukrainian language", "Ukrainian literature", "Ukrainian language for professional orientation", taking into account information needs selected educational program. The «student-teacher-librarian» triad focuses this process on the optimal use of information resources. The basic directions of realization of resource-based learning in studying of Ukrainian language and literature are determined.

The authors substantiate the idea that the implementation of resource-oriented learning in learning the Ukrainian language and literature through the development and implementation of educational sites and distance courses is one of the first steps to smart-education (Smart - self-managed; motivated; adaptive; resource-rich), which is interpreted as a system of innovative technological solutions aimed at combining the efforts of colleges, higher education institutions and teaching staff to carry out joint educational activities in the mayor Internet based on common standards, conventions and modern educational technologies (joint content creation, ie joint learning process)

Keywords: resource-based learning; learning process; concept; electronic educational resource; distance course

Стаття надійшла до редакції 10.09.2019 р.